

TEEKENEN DER TIJDEN

GELOOFSEVERVOLGING IN ROEMENIË

IN ROEMENIË ZIJN, VOLGENS mededeelingen in het bekende Duitsche tijdschrift „Dein Reich komme!“ vervolgingen uitgebroken tegen Christenen, die buiten het verband der Staatskerk leven. Sedert 1923 bestaat er in Roemenië vrijheid van godsdienst, doch in 1931 is in Boekarest een Congres belegd van vertegenwoordigers der Roemeensche Kerk, waar besloten werd om de vrije kerken te beschouwen als gevaarlijke vijanden.

Priesters en zendelingen reizen het land af, om het volk, dat voor 35 % uit analphabeten bestaat, tegen de geloovigen dier buiten-kerkelijke kringen op te zetten.

In den voorbijgeganen winter is een verbod uitgevaardigd tegen het samenkomen van zulke Christenen.

Zoo moet het dan zelfs geschied zijn, dat politiedienaren een dergelijke vergadering zijn binnengedrongen en dat de samengekomenen uiteengejaagd zijn. Volgens betrouwbare mededeelingen is deze vergadering van dien dag af gesloten.

Op een andere plaats werd een Conferentie verstoord. Verschillende deelnemers werden gearresteerd en enkele dagen later pas vrijgelaten. Daarbij moesten wreede en ruwe handelingen worden verduurd.

De overheid, misschien zonder het te beseffen, vervolgt haar beste en meest gehoorzame onderdanen. Dit alles geschiedt in een land, dat mede geprotesteerd heeft tegen de Christenvervolgingen in Rusland.

Laat ons onze eenheid met de vervolgdten gevoelen en voorbiddingen voor hen doen.

J. T.

Naar een kunstfoto

„OP WACHT!“

IETS OVER DE „WERKELIJKHEID“ IN DEN ROMAN

IN Nr 24 VAN „DE REFORMATIE“ SCHRIJFT Prof. Dr J. Waterink iets, dat opmerking verdient. Het komt voor in een artikel, getiteld *Psychologie als gemeengoed*; middenin maakt de hoogleeraar een uitstapje in de richting van het rijk der letteren, en 't is daar, dat ik hem ontmoet. 't Gaat over psychologie, dialoog, recensies en recensenten.

„... Zeer veel tweedehandsch recensenten, aldus de hoogleeraar“ (en eerste rangsrecensenten hebben we maar enkelen op literair gebied)... „blijkt het niet gegeven te zijn, aan den eersten eisch der psychologie... te voldoen.“ Deze eisch wordt dan omschreven als een „zich geheel losmaken van hun eigen persoonlijkheid.“

Nu, het is zeker waar, dat er maar enkele recensenten van den eersten rang zijn. Trouwens niet alleen onder de recensenten, maar overal zijn menschen van den eersten rang zeldzamer dan witte raven. Dat is zoo goed beschikt. Wat kwam er van ons terecht, indien het eens plotseling begon te wemelen van sterren van de eerste grootte.

De tegenstelling „eerste rangs en tweede handsch“ is echter taalkundig niet juist. Men zie, Van Dale's Woordenboek. *Tweede handsch* beteekent niet „van den tweeden rang“ doch iets wat men *uit de tweede hand* heeft, bijvoorbeeld een bericht, dat men niet

van den betrokkene zelf heeft ingewonnen. Meestal wordt 't woord gebezigd van iets, dat reeds eerder een anderen verbruiker of bezitter heeft gehad.

Tweede handsche *personen* bestaan er niet, althans niet hier, omdat de Nederlandsche Wet geen slavernij toelaat. De recensenten, bovenvermeld, kunnen dus in geen geval reeds hun tweeden eigenaar toebehooren.

We moeten daarom voor „tweede handsch“ een ander woord kiezen. Dan stel ik voor te nemen „gemiddeld.“

Nu heeft de Voorzienigheid het zóó besteld, dat het gewone werk, de „gemiddelde“ arbeid, ook slechts gewone, gemiddelde krachten vordert, en door deze tevens het best wordt verricht. De gemiddelde huisdokter bijvoorbeeld, behoeft de medische statuur niet te bereiken van een Boerhaave, als hij maar vakkundig en ervaren is. En zoo ook behoeft de gemiddelde recensent zich niet steeds te meten met critici van wereldfaam, hij behoort alleen berekend te wezen, of zooals men 't noemt: te stáán voor zijn taak.

Hoe stellen we ons den gemiddelden recensent nu voor?

Hij moet een man zijn van beschaving, goeden smaak en algemeene ontwikkeling, begaafd met een helder, ruim, gezond oordeel, dat bij den Christen-recensent verlicht wordt door Gods Woord. Zooals vanzelf spreekt dient een grondige kennis der literatuur zijn

deel te wezen. Maar dat is niet genoeg. Hij moet in de eerste plaats *literair kunnen voelen*.

De hoogleeraar heeft echter nog een opmerking laten voorafgaan. En deze eigenlijk was het, welke mij tot nadenken stemde en een kleine letterkundige studie in de pen gaf over *de dialoog in den roman*.

Prof. Waterink schrijft namelijk, dat „iemand (ik cursiveer) taal zoo zeer individueel is, en samenhangt met allerlei factoren, die uitsluitend uit zijn eigen type en het wezen van zijn eigen ziel (ik cursiveer) kunnen worden verklaard, dat ik zelfs niet eens in staat ben te zeggen of de betrokkene een natuurlijke spreekwijze heeft of niet.”

Zoo komen we bij 't punt. Maar als de hoogleeraar laat volgen: „Ik meen, dat het wel eens gezegd mag worden, dat in de meeste gevallen de psycholoog over de wijze waarop in recensies en critieken over de waarde van een dialoog wordt gesproken, even glimlacht” — dan is dit niet heel vriendelijk gezegd, en ook niet voorzichtig. Omdat er wellicht voor meer dan één glimlach plaats is

Ieder literair eenigszins gevoelige immers, bemerkt wat hier verward wordt: de bestaande werkelijkheid, de „werkelijkheid” des dagelijkschen levens, en de „werkelijkheid” van den roman. In de „werkelijkheid” onzer samenleving ben ik, een psycholoog, een recensent, of wie ook, metterdaad niet in staat om uit te maken of de betrokkene een natuurlijke spreekwijze heeft of niet. Een simulant, bijvoorbeeld, kan zoo allernatuurlijkst jammeren over een voorgewende ziekte, dat zelfs medici dupe worden, laat staan dan een leek. En daartegenover kan een persoon, die door zijn spreken een hoogst theatrale indruk maakt, zoodat men hem maar half gelooft, een oprechte blijken; zijn gezwollenheid en hoogdravendheid van taal is niets dan een verkeerd aanwendsel.

Dat we ons in de werkelijkheid der samenleving

zoo dikwijls in iemands woorden vergissen, komt hierdoor, dat elk mensch een groot raadsel is. Wie kan de roerselen ontdekken van zijn diepe hart, en dus met zekerheid constateeren, dat zijn discours daarmee klopt? 't Is het eeuwig onbegrepen, dat hem stuwt en drijft, het onbegrepen, ook door hem zelf. *Wij* scheppen geen mysterie, dat kan God alleen. God geeft Zijn schepsel den adem; het is in de hand zijns Scheppers, dat de mensch der werkelijkheid leeft en zich beweegt.

Doch de boek-mensch leeft en beweegt zich in de hand zijns auteurs. Daarom is hij niet „iemand.” Hij is gemaakt uit papier, inkt, fantasie en denkkraft. Als een waardeerend criticus zegt, dat de schrijver menschen heeft gegeven „van vleesch en bloed” dan is dat natuurlijk net zoo min letterlijk waar als dat een roman-kasteel gebouwd is van baksteen. Ik ontken allerminst, dat een talentrijk auteur zijn personen „tot leven wekt,” maar dat blijft uiteraard een literair leven. En daarin schuilt voor hem geen enkel mysterie, omdat hij zelf precies weet, wat hij er in gelegd heeft, en de roman-mensch geen *ik* bezit. Juist om die reden, dat de roman-mensch geen *ik* heeft en nooit *iemand* kan zijn, draagt de auteur voor hem de volle verantwoordelijkheid, en daarom moet hij alles motiveeren en aannemelijk maken. Legt hij een knoop, hij moet dien weer kunnen ontbinden, hij mag zich niet beroepen op het feit, dat er in het leven veel voor immer verwikkeld blijft. Als hij van zijn dramatis personae een stelletje simulanten maakt, dat den ongewaarschuwden lezer fopt, dan mag hij niet tot zijn verdediging zeggen, dat er in het leven toch ook zoo ontzettend veel comédie wordt gespeeld. En raakt hij bijgeval met zijn verhaal in een *impasse*, dan kan hij zijn manuscript wel verscheuren. Nooit voere hij aan, dat het slop des menschelijken levens ruimte genoeg om te keeren biedt, zoodat men er gevoeglijk weer uit kan rijden.

HENDRIKA KUYPER-VAN OORDT

Naar een kunstfoto

ALLEEN OP DE HEIDE